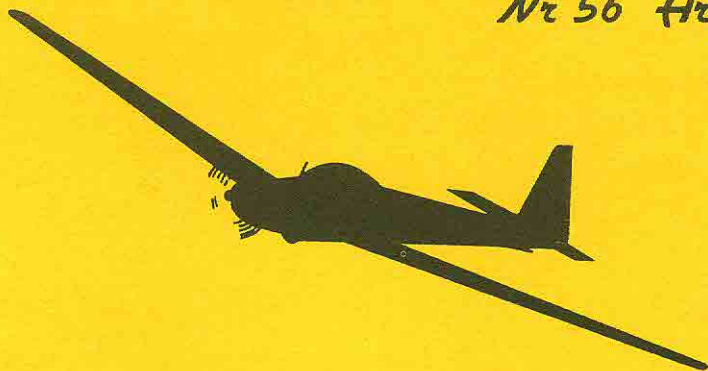

PROPELLERBLADET

Organ för FFVs kamratförening
Nr 56 Årgång 45

1994

PROPELLERBLADET

Organ för FFV Kamratförening

Redaktör och ansvarig utgivare:

Leif Larsson

I redaktionen ingår:

Styrelsen

Föreningens styrelse:

* Ordförande: 6336

Leif Larsson, Kaserngatan 5, 723 47 Västerås, 021 – 18 33 47

* V ordförande: 6060

Bengt Svensson, Skogslundsvägen 4, 732 48 Arboga, 0589 – 132 14

* Kassör: 5746

Rolf Olsson, Turedalsgatan 42, 732 31 Arboga, 0589 – 135 48

* Sekreterare: 5858

Åke Tedesjö, Bakbordsvägen 14, 724 76 Västerås, 021 – 35 44 06

* KFUK-KFUM repr:

Ingrid Petersson, Stångjärnsg 25, 724 77 Västerås, 021 – 35 33 27

* Ledamot: 4929

Karl Gardh, Anders Johanssonsg 22K, 732 47 Arboga, 0589 – 139 14

* Suppleant: 4203

Erik Fernlöf, Häradsvägen 19, 585 90 Linköping, 013 – 503 66

* Suppleant: 5325

Jan Welin, Vretvägen 35, 732 32 Arboga, 0589 – 136 49

1995 års medlemsavgift 50:- (Femtio kronor)

Postgiro 34 02 04 – 7

Flygförvaltningens Verkstadsskolas Kamratförening

Snart nytt år och nya föresatser!

Men vilket år som har passerat! 50-årsjubileum igen! Rekordsommar! Allmänna val! Folkomröstning! Och ni har ett nytt nr av PB i handen. Hoppas ni blev nöjda med förra årets förändring av PB?

Vi blev det i alla fall och fortsätter i den nya stilen. Tyvärr hör ni av er alldeles för lite. Vi "spånar" och några få av er kommer med bidrag, vilket är tur. Stort tack till er som bidrar!

Vi tar ständigt och tacksamt emot reklam/annonser mot ersättning, samt allt annat tänkbart material. Tycker ni att ert alster är för dåligt skrivet, snyggar vi till det. Så, kom igen!

I år gick vårt andra 50-årsjubileum av stapeln, inte lika välbesökt som det första 1992, men vi hade en rolig helg i glada kamraters sällskap. Mer om detta längre fram i tidningen.

Tyvärr blev, som vi nämnde på årsmötet, inbjudan formulerad som att vi inte var välkomna till "nya skolan". Så var dock inte fallet. Vi tyckte enbart att tiden var för knapp. Vi beklagar detta och hoppas att vi får återkomma vid ett annat tillfälle.

Eftersom styrelsen är intakt efter årsmötet, "nöter" vi på med förra årets styrelsebild.

En God Jul och ett Gott Nytt År!

Styrelsen

Erik

Jan Bengt Åke Karl

Leif Ingrid Rolf

Jubileumsträffen 1994

Det som man tycker är roligt, gör man gärna om en gång till. Kanske det var därför vi slog till med ytterligare en jubileumsträff 1994.

Den första jubileumsträffen var som ni alla vet skolans 50-åriga tillvaro som firades 1992.

1994 var det dags att fira kamratföreningens 50-åriga historia.

Det här var väl anledningar nog, eller hur?

Uppläggnngen var någon annorlunda denna gång. Styrelsen uppmanade varje klass att via ett klassombud enas om hur man bäst samlar ihop så många som möjligt kring ett klassvis engagemang.

I botten fanns också ett förslag från styrelsen om vissa gemensamma aktiviteter på lördagskvällen, samt naturligtvis också de mer officiella arrangemangen på söndagen.

När anmälningstiden hade gått ut var vi i styrelsen något nedstämda, eftersom antalet inte motsvarade våra förväntningar. Vissa klasser saknades helt.

Nåväl, efter några påstötningar kom det in ytterligare anmälningar.

Vi fick så småningom ihop 95 anmälningar, som var klart under vad vi hade hoppas på, och en bra bit under 1992-års träff på 270 middags-gäster.

Redan på fredagen anlände första gästerna. Annars var det lördagen som var den stora samlingsdagen för de klassvisa träffarna. Inbokningen var ordnad så att klasserna kunde samlas på hotellen för gemensamma diskussioner.

Den klass som var bäst representerad var Kalle Gardhs 49:or, med 13 av klassens 25 medlemmar.

Inför kvällens förbokade jubileumsmiddag på restaurang Elba var det inlagt en båttur på Mälaren med MS "Napoleon af Westerås".

Vi var ca 70 som trotsade det regntunga vädret och gick ombord, där det även serverades öl mm.

Utsikten från salongen ut över Mälarskapet var minimal, eftersom den fuktiga väderleken immade igen alla rutorna.

Men vad gjorde de, när man istället kunde avnjuta en pilsner i glada vänners lag.

Diskussionernas vågor gick högre än Mälarens, och vips var det dags att gå i land på ön Elba för att inta middagsbordet.

Nära nog alla valde att kliva av för att avnjuta middagen i den stora gemenskapen, framför en mer enskild tillvaro inne i stan.

Men en stor aptit stormade vi räkbuffén för att därefter sikta in oss på den oxfiléfrossa som var vårt nästa mål.

Tillsammans med ett gott dricka kändes kvällen ganska behaglig och livliga diskussioner uppstod. För de danslystna gästerna fanns det levande musik att tillgå, vilket gjorde dansgolvet till en populär plats.

Framåt småtimmarna var det dags att lämna ön och åka in till stan.

Säkert var det många klasser som hade efterfester på sina respektive hotell.

Söndagen började som vanligt med ett korum i Lövuddens friluftskyrka. Det var KFUK-KFUMs avgående chefssekreterare Nils Björkholm som hade vänligheten att ställa upp denna söndagsmorgon.

Direkt efter korumet informerade den nye chefssekreteraren John Sternå om den nystartade intresseföreningen Lövuddens vänner.

Före årsmötet var det inlagd tid för besök på Johannisbergs herrgård, för dom som så önskade.

Även kaffe fanns det tid för, samt möjlighet att studera det utställningsmaterial som styrelsen hade plockat upp från vårt rikliga förråd på Lövudden.

Årsmötet kunde sedan ta sin början med en ganska välfylld lokal, ca 75 personer hade mött upp. Vad som sades och behandlades där, kan Du läsa på annan plats i Pb.

Ännu en kamratträff började lida mot sitt slut. Denna 50-åriga förening verkar vara vitalare än någonsin och vi hoppas att ännu fler upptäcker hur intressant och roligt det är att träffas i Västerås vartannat år för att umgås under gemytliga former och bli nostalgisk.

Den definitiva avslutningen var den traditionella lunchen som Ingrid Petersson hade dukat upp i den väl kända matsalen, som nuförtiden är stilfullt renoverad men ändå känns igen från förr.

Mätta och belåtna kunde vi beträda hemresan i de olika färdriktningarna, uti vårt avlånga land.

Väl mött 1996!

5858 Åke Tedesjö

Protokoll fört vid årsmötet på Lövudden den 5 juni 1994 för Flygförvaltningens Verkstadsskolas Kamratförening.

- §1. Årsmötet öppnades av styrelseordföranden 6336 Leif Larsson, som hälsade de ca 75 mötesdeltagarna välkomna till jubileumsårsmötet, som hålls 50 år efter kamratföreningens bildande.
- §2. Dagordningen upplästes och godkändes.
- §3. Till jubileumsårsmötets ordföranden valdes enhälligt 4220 Arne Yngvesson, som också var föreningens första ordföranden.
- §4. Till årsmötets sekreterare valdes 5858 Åke Tedesjö.
- §5. Till att justera årsmötesprotokollet och tillika rösträknare, valdes 4311 Billy Keijser och 4304 Harry From.
- §6. Kallelsen till årsmötet har skett helt enligt stadgarna. Varje medlem har fått sig tillsänt en inbjudan till såväl en klassvis träff som föreningens årsmöte.
Även i vår tidning Propellerbladet har medlemmarna gjorts uppmärksamma på denna jubileumsträff.
- §7. Styrelsens verksamhetsberättelse för tiden 1992-04-01 tom 1994-03-31 fanns tillgänglig för mötesdeltagarna.
Verksamhetsberättelsen godkändes av årsmötet.
Kassärapporten föredrogs av föreningens kassör 5746 Rolf Olsson. Arne Yngvesson frågade om den stora kostnaden för 1992 års kamratträff på 157.257kr.
Rolf Olsson svarade att den balanserades till stor del med medlemmarnas egna medel, endast en mindre del belastade föreningens kassa. Rolf påpekade också att den utgående balansen är vid verksamhetsårets slut +52.746kr.
- §8. Revisorernas berättelse lästes upp av 5703 Arne Brahm (4814 Eine Clasén). Den godkändes av årsmötet.

- §9. Revisorerna framförde ett varmt tack till styrelsen för ett väl utfört arbete under verksamhetsperioden. En spontan applåd följde. Därefter föreslogs ansvarsfrihet för den avgående styrelsen, vilket enhälligt godkändes av årsmötet.
- §10. Till föreningens och styrelsens ordföranden för en period om två år omvaldes 6336 Leif Larsson.
- §11. Till ledamöter i styrelsen för en period om fyra år omvaldes 5746 Rolf Olsson och 4929 Karl Gardh.
- §12. Till KFUK/KFUMs repr i styrelsen för en period om två år omvaldes Ingrid Petersson.
- §13. Till styrelsesupplanter för en period om två år omvaldes 4203 Erik Fämlöf och 5325 Jan Welin.
- §14. Till revisorer för en period om två år omvaldes 5703 Arne Brahm och 4814 Eine Clasén. Till revisorsupplanter omvaldes 4220 Arne Yngvesson och 4311 Billy Keijser.
- §15. Till valberedningen omvaldes 4802 Bengt Björk (sammankallande) samt nyvaldes 5524 Roland Rehnback (ersätter 5660 Anders Rönnback som flyttat till Luleå).
- §16. Medlemsavgiften för de kommande två åren beslutades att vara oförändrad 50kr per år.
- §17. Inga förslag från styrelsen förelåg.
- §18. Inga förslag från medlemmarna hade inkommit.
- §19. Övriga frågor.
- *Ett telegram hade inkommit från rektor Ove Ahlgren med lydelsen: *Jag gratulerar FFVK för de femtio åren och lycka till i fortsättningen.*

*Arne Yngvesson framförde en hälsning från 4219 Gunnar Wikström, som tyvärr hade förhinder att närvara i år.

*Val av tidpunkt för årsmötet diskuterades. I stadgarna står det att tidpunkten skall vara tidigast den 10 maj och senast den 10 september. Årets träff kolliderade med skolavslutningar på vissa platser, vilket kan vara ett hinder för många.

Allmänna meningen var att undvika detta och gärna lägga träffen tidigare.

*4313 Lennart Fågelberg vill att alla medlemmar skall stå kvar i vår matrikel även efter bortgång. Rolf Olsson meddelade att detta har redan införts, men att vi troligtvis saknar en del uppgifter, varför vi tacksamt mottager allt vi kan få beträffande våra medlemmar.

*5834 Tage Tuvheden vill att dagtidstelefonnummer skall stå med i vår adresslista.

Rolf svarade att detta införs så fort vi får dessa från medlemmarna.

*Arne Yngvesson uttryckte sin glädje över att Erik von Köhler var närvarande på årsmötet. Erik svarade med att han enbart tyckte att det var roligt att delta. En spontan applåd utbröt.

*Leif Larsson passade på att framföra en försenad gratulation till styrelseordföranden Karl Gardh på hans 60-årsdag och överlämnade en blomma.

§20. Ordf Arne Yngvesson avslutade detta jubileumsårsmötet med att tacka alla för deltagandet och hälsade alla välkomna åter om två år. FFV-visan blev den definitiva avslutningen.

Vid protokollet	Justeras	Justeras
5858	4311	4304
Åke Tedesjö	Billy Keijser	Harry From

Sanningen om kulhålet?

I Propellerbladet 1991 skrev David Molin om ett kulhål i garageväggen vid infarten till Lövudden.

Han pekade ut en elev som skyldig till detta hål, som också bekräftade detta i samma tidning.

Det har kommit till styrelsens kännedom att denna historia inte kan var sann.

Under kamratträffen berättade 5952 Kjell-Gunnar Björäng en helt annan historia som skulle ha utspelats 1960, inte mindre än fem år tidigare än vad som David antydde.

Några namn nämndes varför jag kontakta ett av dessa, nämligen 5906 Dag Windt.

Han hade ett väldigt klart och trovärdigt minne om vad som orsakade detta kulhål, samt lite till...

Följande berättade Dag för mej när jag ringde upp honom:

Kjell-Gunnar hade en liten kanon som han visade upp

och imponerade på omgivningen med. Detta utmanade Dag och 5951 Kent Frisk att göra något som skulle slå Kjell-Gunnars kanon. Ett stålrör införskaffades från skolans materialförråd samt en stålkula från ett kullager.

Inte mindre än 10 patroners krut gick åt för att ladda i röret för att försöka att en gång för alla övertrumfa Kjell-Gunnars kanon.

Man ställde upp kanonen på baksidan av garaget just för att se hur många väggar i garaget som kulan kunde tränga igenom.

Man tände på och tog betäckning. Ett ordentlig knall hördes och

kanonröret flyg all världens väg, och det gjorde också kulan. All de fyra väggarna som var i kulans väg hade ett fint skarpt hål, vilket betydde att kulan med en väldig kraft hade fortsatt utanför garaget. Man försökte sikta in kulans väg, som var ned mot båthuset. Mycket riktigt hittade man i båthusets gavel ett hål och vidare ett uppslitet hål i taket som med all säkerhet var kulans väg ut mot Mälaren.

Att man tagit över tronen som kanonmästare var det inget tvivel om, men varför sluta när det är som roligast?

Dag berättade vidare, att man laddade ännu en gång, då i Johannisbergsparken för att en gång för alla fastslå kanonens förträffliga kraft.

En meter från en bastant ek riggades kanonen och laddades för att se hur långt in i eken kulan skulle gå.

Man tog betäckning och inväntade smällen, som var enorm, varefter man till sin förskräckelse hittar de tjockväggiga kanonröret en bit bort totalt uppläkt. Av kulan hittade man inte ett spår.

Skrämda av den enorma sprängkraften, bestämde man sig för att dra sig tillbaka som obesegrade kanonkungar.

Vad sägs om denna historia? Är det den riktiga varianten, eller finns det flera kanonbra historier? Kom igen med inlägg så lovar jag att det

kommer med i nästa nummer.

Preskriptionstiden har för länge sedan gått ut, därför törs jag nämna namnen utan någon risk för bestraffning i form av varningar och avsked.

5858 Åke Tedesjö

63-ornas 30-årsjubileum

Låter det inte mycket, eller ska vi säga långt tillbaka i tiden?

Hur som helst så kan jag minnas vissa saker som om det var igår. Tänk att tiden rinner iväg så fort, många av oss kom efter skolan att börja arbeta på någon flygflottilj som låg nära hemorten en del kom långt från föräldrahemmet.

Vi fick nya arbetskamrater och vi fick stå på egna ben, livet hade börjat. Efter en tid så var det dags för mönstring och snart stundade "lumpen". För mej blev det så att jag gjorde mitt värpliktsår på den anläggning som jag var anställd vid.

Året började med en kort tid på F18 i Tullinge. Efter en tid så började teknikerutbildningen vid F9 i Göteborg. Där träffade jag bland andra en klasskamrat från Västerås, 6351 Roland Sjöberg.

Vi tillbringade mycket tid tillsammans på fritiden, roligt hade vi. Men då tiden i Göteborg var slut så tappade vi efter en tid kontakten med varandra. Då jag sent på våren återvände till Stockholm och anläggningen så blev inte "lumpen" som jag hade förväntat mig.

Det var så att "kocken" hade skurit sig i foten och jag blev tillfrågad om jag inte kunde ta hand om köket en månad under sjukskrivningen. Jodå, det kunde jag. (Jag hade tidigare visat vad jag kunde göra i ett kök, det var kanske därför som jag blev tillfrågad). Det började bra.... ca 20 värn-pliktiga, 12 tekniker och en kurs med ca 10 personer. Alla skulle ha frukost, lunch och en del middag.

Jag antog budet och månaden gick bra, "kocken" överlevde även om portionskostnaden steg en aning.

Nu fick jag en hel månads ledigt av kapten. Då jag kom tillbaka så tillfrågades jag om jag kunde fortsätta som semestervikarie en månad till. Jo, det kunde jag. Då den månaden var slut var det en månad ledigt igen. Sen började "lumpen". Den blev inte så långtråkig. Den stora övningen "Ö-68" skulle börja. I en vecka fick jag köra lastbil med materiel till olika platser där personalen vid luftbevakningstornen skulle vara. (Jag hade tidigare praktiserat "lastbilsköming genom att köra ut glasstrutar i hela Sverige på min lediga tid).

Det var roligt. Då veckan var slut så fick jag arbeta på ett LGC och ta hand om alla teleledningar och som där tillhörde, även inkommande och utgående länkförbindelse från skärgården. Dessutom den stora luforsändaren som vi hade fått två timmar band till. Detta lyssnade alla på en förmiddag sedan tröttnade jag och lyssnarskaran. Jag tog en kronbil och åkte genom fiendeland till min bostad och hämtade bandspelare och band. Nu hade vi cirka ett dygns musik innan det blev repetion. Det var uppskattat ute i gröngräset.

Som ni ser det finns mycket att berätta och prata om, vad har ni att säga? Vi skulle kunna fylla en hel bok med bara gamla minnen. Varför inte ta och komma till kamratträffen nästa gång så vi får prata av oss lite om gamla minnen. Det skulle vara roligt att få träffa er allihop. Tyvärr kom inte så många i år som vi hade hoppats på, men det kommer en ny klassträff snart igen.

6337 Tore Lundberg

Lödstämpling - gammal kvalitetssäkring

Saxat ur TIFF Nr 3 1994.

Skribenten råkade i sina gömmor hitta en s k lödstämpel varvid han greps av nostalgi och erinrade sig om hur han under 60-talet genomgick dåtidens lödutbildning och de vedermödor man därvid fick genomlida.

I mitten på 1960-talet hade några av mina arbetskamrater varit på s k lödutbildning och återvänt fullödigt förvandlade. Man talade om vätning, lodmängd, hållkärl, kardelskador och annat strunt. - Kom inte och försök lära mig hur man löder, tänkte jag - det lärde jag mig på FFV. FFV står för Flygförvaltningens Verkstadsskola i Västerås som då utbildade Flygvapnets bästa telemontörer, CVA får ursäkta.

Om det var behovsprövat eller om det var på grund av min positiva inställning till företeelsen vet jag inte, men plötsligt en dag meddelade arbetsledningen mig att jag var anmäld till mjuklödningsutbildning - instruktörskurs - morsning och goodbye! Inställelse vid den Centrala Flygverkstaden i Malmslätt (CVM) den 3 oktober 1966 medförande skyddskläder.

På den tiden var det materiellaboratoriet som höll dessa tvåveckorskurser med den i dessa sammanhang smått legendariske läraren K-E "Viking" Andersson som primus motor.

Satelliter visade vägen

Kursen inleddes med ett teoretiskt avsnitt där vi bl a fick veta att när amerikanarna på 1950-talet började med satelliter ställde man mycket höga krav på driftsäkerheten. Projekten var dyrbara och reparationsmöjligheterna efter uppskjutningen små, för att inte säga obefintliga, så inget fick falla.

I dåtidens teleutrustningar var de elektriska förbindningarna till största delen mjuklödda, virning och klänning hade inte nått så långt i sin utveckling. Kvaliteten på dessa lödningar visade sig vara högst skiftande varför lödutbildning startades. Därefter fick man både högre driftsäkerhet och lägre vikt på utrustningarna eftersom lodmängden kraftigt reducerades - en vinst i dubbel bemärkelse.

I Sverige var det SAAB som 1958 först tog upp lödutbildningen för sina mjuklöddare. Flyg vapnet, genom CVM i Malmslätt, gjorde vid samma tid stickprov på lödare med så nedslående resultat att man redan året efter lät en kurs genomgå regelrätta lödprov där man tvingades att underkänna 90%.

Motivationshöjande siffror

För att i någon mån öka motivationen hos oss inför utbildningen presenterades följande belysande siffror:

"Antag att en enkel apparat har 100 komponenter vardera med 99% driftsäkerhet, d v s sannolikheten för fel hos varje enskild komponent är 1 på 100. Totala driftsäkerheten blir nu endast 33% d v s 2 av 3 apparater fungerar inte. Om vi nu i stället har en mer komplicerad apparat med 400 komponenter av samma klass, blir den totala driftsäkerheten blott 3%, d v s av 100 apparater fungerar endast 3.

Trots att 99% säkerhet är en vanlig standardkvalitet på komponenter är denna siffra på tok för låg. Man skall eftersträva att ha max 1 fel på 10 000 eller ännu hellre 1 fel på 100 000 komponenter. Märk nu att varje komponent har minst två lödningar, som också kan betraktas som komponenter. Dessa lödningar måste då ha minst dubbelt så stor tillförlitlighet som huvudkomponenterna själva. Ven gör 20 000 lödningar med bara ett fel? Men detta är ett krav."

Efter detta övervägde jag att ta tåget hem istället för flyget.

Gamla hjälpmedel förkastas

Inte nog med att en så enkel aktivitet som lödning blivit terroriserad eller teoriserad och tillkrånglad, några av våra älskade hjälpmedel smutskastades - ja till och med förbjöds! Vad sägs om lödpistolen? Denna mycket praktiska tingest påstods ge s k kallödningar. Det hade jag svårt att förstå, så många lödningar jag gjort med sådan i exempelvis mellankopplingar i telestativ. Nåja vissa kontaktproblem kunde efterhand uppstå men att skylla alla dessa på lödpistolen är att gå för långt och räknar man efter så ligger nog lödfelen inom kravet på 20 000 - tror jag så här långt efter.

En annan saknad vän i nöden blev lödpastan, denna mirakelkräm som likt Pepsodent effektivt tog bort "gula hinnan" och ökade möjligheten till kontakt. Frätande - ja men vad då, det borde i så fall öka anläggningsytan och minska övergångsmotståndet, men dessa starka argument förkastades gemenligen av kursledningen, de visste inte bättre - eller kanske gjorde de det?

Praktiken sållade agnarna från vetet

Efter 12 timmars teoriserande startade äntligen praktiken - avsnittet för händigt folk. Uppläggningsen var lite småfjantig för man fick träna på varje prov flera timmar innan inlämningsuppgiften fick påbörjas, nåja alla var väl inte så vana, så gärna för mig.

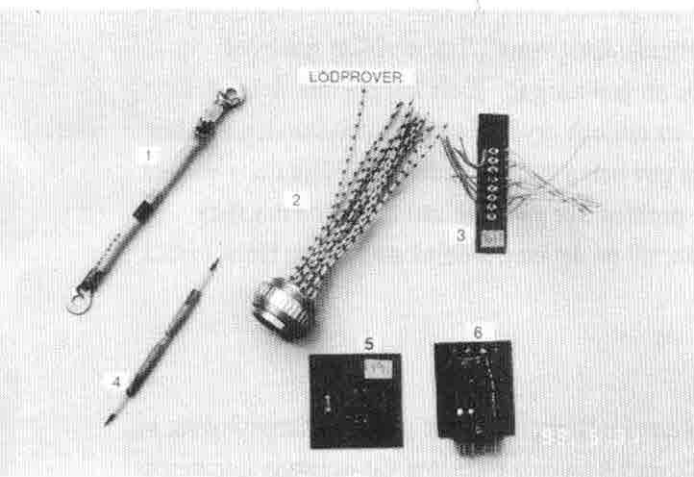
Först ut var prov nr 1: "Lödning av två 16 mm kabelskor på ledare", max 65 minuter. - Synd att man inte har ackord - var min första reaktion. På med 110-Wattaren - avisolera - montera - värm - på med tenn! Det gick perfekt, tennet lyser som nyputsat silver, alla kardeler syns - och bara på 30 minuter - toppen!

Med bestämda steg går den självsäkre eleven fram till mastern och räcker fram kabelstumpen - var så god syna! Magistern tar lugnt fram en lupp av samma sort som urnakarna har och klämmer fast den mellan ett

buskigt ögonbryn och den därunder sittande påsen. Den senare framkallad av slarvigt utvalda elever, förnodar jag. Ett tyst mummel får mig att osäkert skruva på mig och när han sedan sätter fast mästarporvet i ett skruvstycke och SÅGAR upp en kabelsko och en bit av kabeln är jag övertygad om att överansträngning föreligger. Sedan kommer domen: Avisoleringen med en kniv har skadat en kardel, bara det ger underkänt, fast utan 1000 gångers förstoring hade det inte uppenbarats men det hjälper inte.

Kardelerna sticker för långt ut ur hylsan, max är 0,5 mm, inget lod utanpå kabelskon - men inte heller detta röner framgång. Slutligen är i princip hela ledaren stel av tenn, det får max tränga in tenn 12 mm under isoleringen. Så var den dagen förstörd och hela natten. Efter ytterligare träning tredje dagen lyckades jag komma genom nålsögat och få prov nummer ett godkänt, åtskilligt ödmjukare i attityden.

Prov nummer två: "Lödning av 21-poligt skarvdon". Med lödspetsen speciellt utformad gick detta prov ganska bra att genomföra. Problemet var att göra 21 perfekta lödningar i en följd.

Raskt in på prov nummer 3: "Lödning av ledare till 16 lödändar (lödöron), som monterats i två rader om åtta i varje rad på en bakelitplatta på ett sådant sätt, att när lödändarna bockats upp 90

grader skall avståndet i de båda raderna vara ca 6 mm. Avståndet mellan lödändarna i samma rad skall också vara ca 6 mm". Vad F-n menas?

Lärarens tålmod räcker till en förklarande genomgång och med tuppkammen lite styvare kastar man sig över uppgiften. Mångfalden ställer till problem igen.

Prov nummer 4: "Lödning av två koaxialstift för koaxialpropp". Detta prov översteg min kompetens eftersom det illvilligt nog innehöll de minsta koaxialstift som fanns vid den tiden och tekniken var lite omvänd. Den positiva initialinställningen var att det går bara inte. Nu började jag inse att träningsperioden inför varje prov inte tillkommit av en slump. Efter en del försök gick det fint att fullt godkänd genomföra även detta prov.

"Lödning av sju elkomponenter till tryckta ledningar" var prov nummer 5. Två av dessa komponenter utbyttes därefter. En av komponenterna var värmekänslig. En kropp fylld av ett värmekänslig. En kropp fylld av ett värmekänsligt pulver uppslammat i vatten blev blå vid värme över $+60^{\circ}$. Färgen återgick efter två dygn men så lång tid gick det inte att vänta innan provet skulle skärskådas så det var bäst att använda tilldelade kylklämmor.

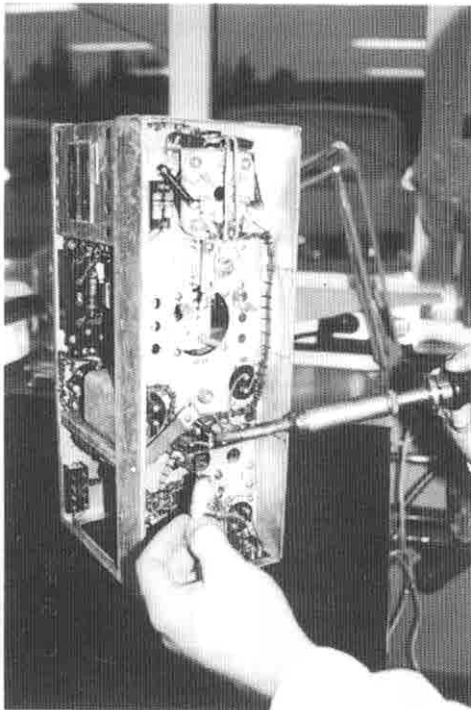
Nu återstod bara den stora finalen, prov nummer 6. "Elkopplingsprov av komponenter enligt förbindningsschema". Tiden verkar generöst tilltagen, men det gällde att tänka sig för. Dels koppla rätt, dels bocka anslutningstrådarna på ett rätt och prydligt sätt så att avstånden inte blir för små. En felkoppling gav betyg 3, d v s underkänt. Nåja detta vållade inte heller några större problem för på något sätt kunde de två sista proven behärskas lättare, till en del beroende på att man nu blivit varm i kläderna.

Kronan på verket

Kursen avslutades med ett skriftligt prov. Efter godkänd skrivning var vi fullödiga lödare och tilldelades tecknet på denna vår nyvunna kompetens - lödstämpeln. Den bestod av en stämpeldyna monterad i änden på ett svarvat träskaft skyddad av en blank mässingshylsa med

bajonettfattning. Stämpeltrycket bestod av två siffergrupper, exempelvis 81-083. 81 stod för F21 och 083 det personliga numret.

Beväpnad till händerna med lödkolv, tenn och stämpel kunde man sammanfoga det mesta och kröna verket med stämpeln. Det var så på den tiden att man skulle stämpla på eller intill lödningen. Det stötte dock på stora praktiska problem så det ändrades snabbt till att stämpla i operatörslista eller motsvarande underlag. Om man slutade eller inte längre var godkänd som lödare skulle stämpeln lämnas in för förstöring.

Om det var stämpling - i olika former - eller om den praktiska nyttan av stämpling översteg toleransgränsen vet jag inte, men stämpeln togs så småningom bort och därmed försvann ännu en statussymbol.

Epilog

I dag har instruktörskurserna effektiviserats till tre dagar och koncentreras till bedömningar, godkänt lödprov får tas hemma. Av de ursprungliga sex proven är det bara koaxialkabelkontakten (prov 4) som har överlevt. Alla andra prov har ersatts av mer tidsenliga exempel. Miniaturiseringen har även

framtvingat krav på bra syn. Nåja, vi gamla kunde inte heller vara direkt blinda, men vi behövde inte genomgå syntest för lödproven som man måste göra idag.

HEJ 49:or

Tack för en mycket trevlig samvaro vid årets kamratträff. Än en gång tror jag att vi var den största klassen som mötte upp, men fler kan vi bli till nästa gång om vi hjälper till att sparka

på varandra. Jag hoppas att Rune fick blodad tand nu och kommer nästa gång vi drar ihop till en lite större klassträff. Det var jättetrevligt att träffa dig och din fru Rune. Vi hade ju inte setts sen vi slutade skolan 1953.

Den här gången svek många av dom som hade närmast. Dvs Sockholmsgänget och Du Göran får se till att inte pricka in en Rumänienresa igen. Det räcker med två gånger på raken. Hur som helst, tack ännu en gång för att ni kom. Ingen nämnd ingen glömd och får dom som inte hade egen kamera med sig så tog jag ett 30-tal bilder från Hotellet, båten och EUJA, som kan beställas från mig genom ett telefonsamtal eller sänd ett vykort.

Adressen är Anders Johansson gata 22K, 732 47 ARBOGA

Tel bost 0589-13914, arb 81538.

Hälsningar 4929 Kalle Gardh

49:orna, den bästa representationen !

Fritidssysselsättning på FFV

Somliga hade väldigt mycket att göra på helgerna, en del sov, en del åkte hem, en del åkte in till stan, en del for till skogs!

Jag for till skogs, ibland. Vi var några stycken som på hösten 1963 fick kontakt med friluftsförbundet genom en av deras främsta fritidskonsulenter, Torvald Wermelin. Han kom till elevhemmet och berättade om vad "TVM" var för något.

Vi fick tillverka en bärmes och vi fick lära oss mycket om skog och natur. Vi tillbringade våra helger ute i Vallby strax norr om Västerås, där vi byggde vindskydd samt övernattade. För att få åka dit så var vi tvungna att följa skolans regler, dvs skriva permissionsedel och få den påskrivna. Sedan var det bara att gå till matsalen och beställa mat för alla som skulle med ut i skogen. Allt lastades på cyklarna, matlådor, filtar även yxor, sågar och handskar från skolan samt våra egna kläder.

Vi hade en rolig men ibland kall tillvaro ute vid Vallby. Vi fällde stora träd samt kapade upp stockarna i rätt längd, som sedan skulle klyvas för att bli golv i vindskyddet.

Skolans eller elevhemmets personal besökte oss aldrig, men det gjorde friluftsförbundet. Dels för att se hur det gick och dels för att berätta var vi fick fälla träd.

Vi hade det ganska bra eller rättare sagt väldigt bra där ute i naturen. Vi trivdes utmärkt. Under hösten 1964 så blev vi några fler från "ettan" som hjälpte till ute i Vallby. Avfärd fredag kväll åter till söndag kväll, senast kl 22.00 skulle vi ju ligga i sängen.

Veckorna gick och vi var väl inte ute varje veckoslut men ganska många. Friluftssintresset fanns kanske hos en del och det tillkom hos en del. Vi skapade i allafall en stor gemenskap ute i skogen, samarbetet mellan "ettor" och "tvåor" blev bättre. Nu efter några år så ser man tillbaka med lite längtan efter våra strapatser i naturen.

Du som kommer ihåg våra helger skriv till mej så får vi se om vi inte kan få ihop lite mera material till ett lite längre kapitel i Propellerbladet.

*****

Då skolan tog slut i juni 1964 så var vi några stycken (ca 10) som tog tåget till Kongsvinger i Norge för att gå till Lekvattnet i Sverige. Förberedelserna var ganska många, färdväg, mat, kläder, kängor, stormkök, kartor mm skulle införskaffas. Vikten skulle hållas nere så långt det bara gick. Vi fick i allafall en relativt stor packning. Vi hade räknat med att vara borta en vecka ungefär.

Tågresan var en upplevelse bara den. Vi var väl inte allt för vana att åka tåg i Sverige, men vi hade inte råd med sovagn så vi åkte med sittplatsbiljett. Färden gick över Flen, där tågbyte skulle ske. Flen är min hemstad så jag hade ringt till föräldrarna som sent på natten kom och hämtade oss på stationen för att servera pannkaka mitt i natten.

Det var gott med färdkost. Nåväl, resan fortsatte och vi skulle byta tåg i Laxå. Vad vi inte visste var att järnvägsstationen såg ut som den gjorde, de växlade och kopplade på nya vagnar och rätt som det var så gick tåget tillbaka mot Västerås igen!

Nu var goda råd dyra, vi jagade rätt på konduktören som bara skrattade åt oss. Tåget var på väg mot Kongsvinger, vi behövde inte vara oroliga.

Då vi kom fram så gick vi till polisstationen och ställde våra bärmesar med packning där, för att vara lite lediga då vi skulle upptäcka stan. Vi var hungriga och åt mat på en restaurang. På matsedeln stod det valbiff det lät spännande så det fick det bli.

Det blev strax kväll och mörkt och vi hade hittat en gammal buss som vi tänkte sova i. Våra mesar fick stå kvar i arresten hos polisen. Natten blev lång och kall och obekvämlig men vi klarade natten i allafall. På morgonen efter att vi hade hämtat våra pinaler hos polisen, som informerats om vår väg mot Sverige, så bar det av. Kartor hade vi skaffat i Sverige och planerat gångvägen efter på kvällarna. Nu bar det av, vi gick cirka 20-25 km per dag. Uppför berg och utför berg, vi hade otroligt vackra vyer ibland. Dagarna gick med matlagning av frukost, lunch och middag på det som vi släpat med oss.

Då vi hade vandrat några dagar kom vi till ett ställe mitt ute i skogen där det fanns en liten affär, där de redan kände till vår framfart i skogen. De var tydligen välinformerade. Det var kanske bra att befolkningen visste var vi fanns.

Vila och vård av ömma fötter med skoskav det var vad som stod på varje dags program. De "nya kängor" som vi hade köpt var inte så bra som vi trodde. Så småningom så kom vi fram till stora vägen strax norr

om Lekvattnet, ganska nöjda med att vår rutt stämde med kartor och kom-pass. Därifrån fick vi lift av en traktor med vagn ner till järnvägsstationen. Därifrån gick tåget till Torsby där vi bytte till "Västerås-expressen".

Då vi så småningom fick återse Lövudden så var vår strapatsrika resa över. Det var bara att packa alla saker som skulle med hem till föräldrahemmet under sommaren. Dessutom så var det skönt att få tvätta av sig resdammet efter en hel vecka i skogen. Nu var det i allafall sommar, nja inte riktigt. Molin kom och frågade om vi inte kunde ta med ett gäng tyska KFUM-ungdomar ut på en liten seglats med en FFV-båt.

Jo, det kunde vi väl göra. Jag tror att det bara var 6350 Jan Segerstedt som kunde tyska. Nåväl, seglatsen gick bra och vi anlände hemma hamnen vid Lövudden på kvällen.

Nu bar det av hem till föräldrarna. Jag liftade hem. De andra hade längre så de reste med tåg.

Då vi sedan träffades på nytt vid höstterminen så var det mycket att prata om. Nu hade ju resan hunnit mogna och vi var pigga igen. Hösten gick och våren gick, men under tiden var vi ute vid Vallby på helgerna.

6337 Tore Lundberg

Pris för underhåll av medicinteknik.

*) *Saxat ur Ny Teknik nr 11*

Åke Rinneby, medicintekniker från Falun, fick årets BASUN står för Bra Arbete inom Svenskt UNDERHÅLL. Priset delas ut av Skandinavisk Underhållsmarknad, systertidning till Ny Teknik, samt av UTEK, Föreningen Underhållsteknik.

Prisutdelningen ägde rum samtidigt som UTEK firade sitt 25-årsjubileum i Göteborg förra veckan. Åke Rinneby som arbetar och är bosatt i Falun, har under många år arbetat med att öka förståelsen för vikten av underhåll inom sjukhustekniken. Han har under de senaste åren engagerat sig i ett utvecklingsprojekt med målet att ta fram metoder för underhållsanvisningar för medicinteknisk utrustning. Det har bland annat inneburit att det nu finns mallar för hur underhållsanvisningar ska läggas upp. Det finns nu också ett femtiotal färdiga underhållsskrifter för medicintekniska apparater. Anvisningar som nu köps av landstingen och används på sjukhusen.

Juryn menade också att Åke Rinnebys insatser har ökat förståelsen för behovet av tekniskt underhåll inom vården. En av förslagsställarna menade att tack vare Åke Rinneby så har inställningen på sjukhusen förändrats. Från en tidigare oförstående attityd har nu många inom sjukhusvården fått upp ögonen för underhållets betydelse.

**) Tack för tipset "Mandel"

Lite ADB-historia eller nostalgi.....

Som Ni alla säkert vet var Flygvapnet tidigt ute med att använda databehandling som stöd för den administrativa verksamheten liksom för en hel del annan verksamhet. Flygvapnets databehandling speglar väl den utveckling som har förevarit på detta område och ett av de system eller verksamheter som var med i stort från början är stöd för reservdelsförsörjningen. ADB-systemet för detta heter i dag DELTA (känns säkert igen av de som fortfarande har någon anknytning till flygvapnet) och har utvecklats till ett försvarsgemensamt system.

För att åskådliggöra ADB-utvecklingen från sent 40-tal fram till i våra dagar och med en avslutande blick mot framtidens IT-teknik kommer undertecknad att "stjäla" ett antal artiklar. Dessa artiklar har varit införda i bl a Bergtrollet som var en lokal tidskrift för bl a CVA och i IRMA som är FVM:Reservmateriels kundtidning.

Vederbörligt tillstånd till att publicera artiklarna har naturligtvis inhämtats. De som givit sitt tillstånd är dels den som i dag är ansvarig för systemet DELTA, nämligen Jonny Rosenquist chef för informatinssystemenheten vid FMV:Reservmateriel, och dels Annika Jönsson som är redaktör för IRMA och även svarar för informatiionsfrågor vid FMV:Reservmateriel.

Då historien är lång och omfattande trots den korta tid som ADB funnits kommer detta att bli en följetong där första avsnittet följer i detta nummer.

Första artikeln har rubriken *Från hålkort till magnetband* men man började inledningsvis med redovisning på något som kallades Skandex-kort.

En övergripande rubrik på hela artikelserien kunde därför vara för att travestera dåvarande byrådirektören Åke Thorsén Från Skandex-kort till streckkoder. Nog rundsnackat, här kommer första delen.

Från hålkort till magnetband

Av byrådir. Åke Thorsén

Flygvapnets nya databehandlingssystem IBM 1401/7070 invigdes torsdagen den 22 juni 1961 i närvaro av bl. a. chefen för flygvapnet general T. Rapp och souschefen i flygförvaltningen general L. Thunborg. Härvid uppnåddes ännu en milstolpe inom databehandlingsområdet i flygvapnet och i tunnel VI vid CVA, som på nära håll sett utvecklingen från enklaste hålkortsmaskiner till de mest avancerade databehandlingssystem.

Det började våren 1949. . .

Chefen för dåvarande verkstadsbyrån inom flygförvaltningen verkstadsdirektör S: Bjarnholt lät genom chefen för byråns centralsektion ingenjör Å. Pernelid föranstalta om en utredning, som syftade till att undersöka lönsamheten att mekanisera och kanske centralisera i första hand avlöningsuträkning och verkstadsbokföring (efterkalkyl) vid flygvapnets centrala verkstäder i Malmslätt, Västerås och Arboga. Utredningen anförtroddes nedskrivaren av dessa rader, som vid den aktuella tidpunkten tjänstgjorde som kamrer vid CVV.

Ganska snart konstaterades, att mekanisering med hjälp av hålkort skulle medföra förlorad tid och den årliga kostnaden skulle uppgå till något över 100.000 kr, vilket i allt väsentligt skulle uppvägas av minskade lönekostnader vid de centrala verkstäderna.

Redan innan flygförvaltningen tecknat kontrakt på erforderlig hålkortsutrustning växte aptiten - en tendens, som kanske något vanvördigt uttryckt skulle sättas som kännetecknen på utvecklingen från ovanstående utredning fram till dags dato.

Flygtidsredovisning med hjälp av hålkort hade börjat införas vid flottiljerna och härvid utnyttjades hålkortsanläggningen vid Försvarets

Civilförvaltning för de fyra flottiljer, som vid aktuell tidpunkt hade hålkortsmässig flygtidsredovisning. Denna redovisningsform skulle införas vid samtliga förband och omfatta såväl teknisk som personell redovisning. Flygstabens väderleksavdelning anmälde behov att stansa gjorda väderleksobservationer på hålkort för smidigare bearbetning av statistikmaterialet och - framförallt - det lekte verkstadsdirektören i hågen att mekanisera förrådsredovisningen inom flygvapnet.

En snabbutredning av anlita konsult gav vid handen att en hålkortsmässig förrådsredovisning var möjlig att genomföra under förutsättning att kalkylator med större kapacitet än dittills inom landet utnyttjade kunde rehallas från USA.

Den 5 mars 1950 tecknade flygförvaltningen det första kontraktet på hålkortsmaskiner till den blivande hålkortscentralen i Arboga.

Normalt föreligger ganska lång leveranstid på hålkortsmaskiner, oftast övet ett år. Den tiden brukar vanligtvis användas för systemuppläggning, blankett- och hålkortskonstruktion etc. För flygförvaltningens vidkommande inträffade den situationen, att maskinerna kunde omgående levereras på grund av att Försvarets Civilförvaltning hade beslutat sig för övergång till ett annat hålkortssystem (en åtgärd, som för övrigt resulterade i en åtgång till det tidigare systemet redan efter ett par år). Efter en kort betänketid besämde sig flygförvaltningen att acceptera snabbleveransen i medvetandet om, att detta skulle komma att ställa stora krav på systemuppläggningssidan, som fick ytterligt kort tid på sig för sitt arbete.

Ett annat problem blev också att snabbt få fram erforderlig personal till hålkortscentralen. Detta löstes så, att vardera cv ställde en man till förfogande för detta nya arbetsområde, och på så sätt knöts A. Jigelius, CVA, Å. Greimer, CVM och O. Brogren, CVV, till hålkortscentralen, samtidigt som stansoperatriser kunde anställas genom utnyttjande av vakanta meteorologbeställningar på flygstabens väderleksavdelning!

Och så kom verksamheten i gång under 1950 . . .

Lokalfrågan löstes genom intrång på materiallaboratoriets domäner i tunnel VI, också detta en tendens som återspeglas under hela utvecklingstiden i form av ett stegrad lokalbehov, som tillgodosetts genom hålkortscentralens expansion i nämnda tunnel.

I början av 1951 knöts ytterligare en kraft till hålkortscentralen, nämligen blivande föreståndaren för Hc Helge Andersson, som CFA (numera UHF) ställde till förfogande, då resonemangen om förrådsredovisning började taga fastare form, sedan det visat sig möjligt att erhålla en elektronisk kalkylator från USA med enligt dåtida uppfattning enorm kapacitet.

Förrådsredovisningen kom att dominera utvecklingen under en följd av år. I en första etapp mekaniserades en stor del av förrådsverksamheten i ARboga, där hålkort kom att dominera blankettflödet inom de flesta av Centrala flygmaterieförrådets (numera Flygförvaltningens förrådsbyrå) organisationsenheter. I en andra etapp centraliserades redovisningen vid förband och verkstäder till Hc, och man nådde därigenom det uppställda målet att få det samlade materielläget på reservdelssidan under central kontroll; en målsättning, som framsprungit ur konstaterandet att utöver ett erforderligt beredskapslager en alltför stor - inte minst värdemässigt - volym reservdelar fanns i flygvapnets förråd, då materiel togs ur aktiv tjänst.

Nya arbetsområden kom till. Statistikmateriel av olika slag behandlades hålkortsmässigt och beräkningsarbeten av olika slag började utföras, då räknekapaciteten ökade genom tillkomsten av den elektroniska kalkylatorn vid Hc.

Ett exempel: En matrismultiplikation för flygplankonstruktionsändamål tog före 604-tiden (604=beteckningen på den elektroniska kalkylatorn) över ett år att utföra med manuell arbetskraft och med viss hjälp av inom landet befintlig matematikmaskin och drog en kostnad av över 100.000

kr. I 604 kunde på väsentligt kortare tid ett 15-tal alternativa matrismultiplikationer utföras för mindre än halva den omnämnda kostnaden. Omvänt skulle det alltså ha tagit bortåt 15 år att utföra samma arbete enligt tidigare metoder och då dragit en kostnad av över 1,5 milj. kronor! Kostnadsjämförelsen låter sig bara göras teoretiskt, ty så lång beräkningstid är ej aktuell i flygplankoskonstruktionsammanhang, men vad det betyder för konstruktörerna att ha tillgång till 15 olika alternativ låter sig inte uttryckas i kronor, vare sig det nu gäller kostnaderna för själva tillverkningen, bedömandet av produktens prestanda eller kommande underhållskostnader.

Hålkortscentralen ökade personalt och maskinellt. Snart var ett 30-tal personer sysselsatta med hålkortsbearbetning och det dröjde ej länge förrän ytterligare en 604 måste kontrakteras för att klara de ständigt ökade arbetsuppgifterna samtidigt som allt flkera sorterare, tabulatorer, Collatorer etc levererades till hålkortscentralen.

I mitten av 1950-talet stod det klart att beräkningskapaciteten väsentligt måste ökas och en ny typ av elektronisk kalkylator kontrakterades, benämnd IBM 650. Vid denna tidpunkt stod det också klart att utvecklingen i en allt snabbare takt gick mot en vidgad databehandling, vars omfattning man svårigen kunde bedöma. Som en preventiv åtgärd för framtiden var den 650, som levererades till flygvapnet av sådan typ, att densamma skulle kunna förses med aggregat för kommande eventuell användning av magnetband.

Tiden gick och hålkort kom till användning inom allt flera områden. Årsförbrukningen av hålkort steg till en storleksordning av 15 milj. d. v. s. ca 50.000 kort om dagen. De olika hålkortskartoteken blev allt större och i samband därmed allt svårhanterligare ur berarbetningssynpunkt. Övergång till magnetband blev aktuell.

Och för att göra en lång historia kort; strax före kalenderårsskiftet 1958/1959 tecknade flygförvaltningen kontrakt på ett större

databehandlingssystem IBM 7070 för leverans 2 - 2½år senare, d. v. s. under första hälften av 1961. En ny fas inom flygvapnets databehandling hade startat.

Inom underhållsavdelningens centralsektion organiserades en arbetsgrupp på fyra personer, som ålades det direkta ansvaret för ett omfattande förberedelsearbete med systemuppläggning, programmering, utbildning av personal, iordningställande av lokaler, anskaffning av utrustning, konstruktion av blanketter och hålkort, utarbetande av anvisningar, operatörsinstruktioner, etc.

Efter ca ett halvt år var ett 60-tal personer inom flygvapnet sysselsatta inom olika arbetsgrupper med siktet inställt på att anförtrodda arbetsuppgifter skulle vara slutförda i så god tid, att den nya databehandlingsanläggningen skulle effektivt kunna utnyttjas snarast efter installation.

Utbildningen av personal har skett i etapper. Först testades ett 100-tal intresserade i Arboga, Malmslätt och Västerås beträffande lämplighet för kommande, då rätt okända arbetsuppgifter med programmering och kodning. Ett 10-tal nådde sådana resultat, att de bereddes tillfälle deltaga i en rätt omfattande utbildning, efter vilken fem engagerades i programmeringsarbetet som bedrevs i samband med systemuppläggning. Detta nya arbetsfält var både komplicerat och intressant, inte minst testningen av de uppgjorda programmen, som måste förläggas till dels USA, dels Väst-Tyskland, då maskinanläggningar för testning av program ej fanns tillgängliga inom landet. Programmerarnas verksamhet har varit förlagd till f. d. Margarinfabrikens kontorslokaler vid Nygatan.

I en andra omgång har intresserade för operatörsarbetsuppgifter testats, och härifrån har tolv erhållit utbildning och anställts. En utökning av datacentralebs (som hålkortscentralen kommer att benämnas efter 1 juli 1961) stansningskapacitet sker genom anställning av ett 10-tal stansoperatörer.

Lokalfrågan har lösts genom att i tunnel VI har inlagts ett nytt golv. Maskininstalltionen har avslutats i mitten av juni.

Ett nytt blad har skrivits på databehandlingsområdet inom flygvapnet. Situationen har klarnat betydligt, sedan 7070-kontraktet tecknades men situationen har blivit långt ifrån enklare. De applikationer, som läggs in i den nya anläggningen kommer i framtiden endast att bli delar av ett stort integrerat system, där samspelet mellan förrådsredovisning, materieluppföljning, lägesrapportering, gångtids- och kalendertidsuppföljning, driftanalys, personalredovisning med flygtids- och medicinsk statistik, anslagsuppföljning, etc. etc. kommer att utnyttjas bl. a. för en optimering av underhållsresursernas utnyttjande och för prognoser betr. tillgänglig materiel och personal.

Men den dagen kanske kapaciteten i 1401/7070-anläggningen, som i inledningsskedet drar en årlig hyreskostnad av ca 2 milj. kronor, är för liten . . .

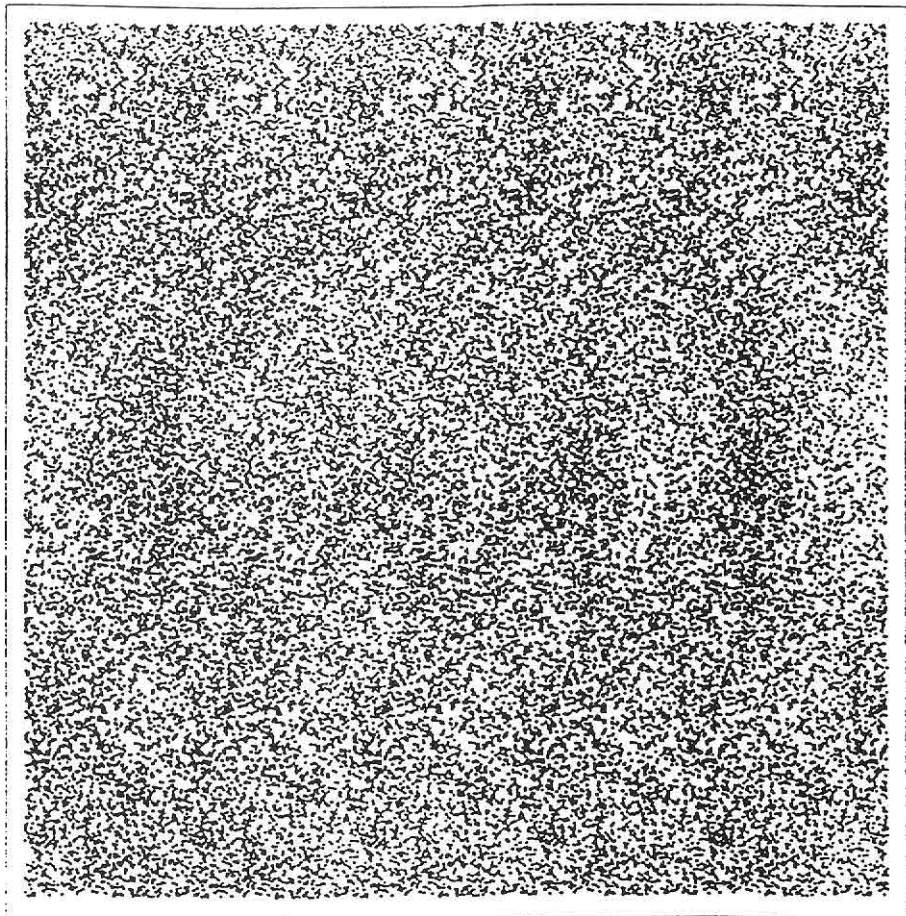

Förr gick man i vita rockar, kommer du ihåg? - Ganska festligt, glasörrar, tillstängt - vilken magi det var...

Det är tur att det har tagit slut. Det var verkligen closed shop...

Mellandagsövning !

1 Ringformade berg och dalar ovanifrån (se bilden vid ruoriken). Ett sätt att se den tredimensionella bilden är att sätta popperet precis framför näsan så att blicken omöjligt kan fokuseras. Därefter förs popperet sakta från ansiktet utan att ögonens inställning an-

dtas. Bilden brukar framträda när popperet befinner sig cirka 40 centimeter från ansiktet, men det kan ta lång tid innan man lyckas första gången.

Datorbild: Niklas Eén

Vidsidanomkamratträff.

Möjligheter till klassvis samvaro i mera organiserad form, som erbjöds vid kamratträffen i samband med 50-årsjubileet 1992, uppskattades av många och bidrog säkert till en god anslutning. Klasserna 41 och 42 hade överenskommit om en att bilda en gemensam grupp.

Samvaron inleddes med att var och en fick ge en översiktlig skildring av sitt liv från det han lämnade FFV fram till aktuellt datum.

Tyvärr rann tiden i väg så att när alla fått tala hade det blivit dags att rusta sig för kvällens stora begivenhet, middagen på Elba. Denna blev ett pampigt inslag som de festkommittéerade skall ha all heder av. Det stora deltagarantalet gjorde dock att man inte hann få kontakt med så många som man skulle velat.

I början av året kom från styrelsen signaler om en ny träff 1994. För egen del hade jag under ett antal år funderat på att besöka flygmuseet på Malmslätt och även diskuterat detta med några likasinnade. Skulle ett besök där kunna vara ett alternativ till träffen i Västerås? Jag tog kontakt med några stycken som - visade det sig - samtliga hade besökt museet men trots detta var intresserade. Gunnar Wikström åtog sig att lyssna med "övre norrlandsgänget" vid deras nästa joykafton som just var nära förestående.

Jag delgav så eldsjälens Rolf Olsson min idé och fick ungefär följande något kryptiska svar, Hm... jasså! Eftersom han uppenbarligen är en tolerant och vidsynt man gav han dock legitimitet åt mitt förslag, men med förbehållet att jag skulle avge en rapport från tillställningen. Den kommer nu här, men först en personlig bakgrundsbeskrivning till mitt förslag.

Klassen 41 drog in på Johannisberg i början av 1942, uppenbarligen något försenad. Inför höstterminen fick vi tillökning i familjen i form av klass 42. Hela elevhemsverksamheten,

- logementet, matsal, kök, samlingssal, bostad för föreståndare med familj samt rum för personalen - var inrymda i stora herrgården. Lokaliteterna blev sedermera utökade med en bastu, inrymd i brygghuset ute i parken. Idégivare och designer var de två finska krigsinvalider som bodde på Johannisberg en tid för rehabilitering.

Föreståndare var Aron Hallman, lågstämnd och småmysig, hans hustru Siri, sonen Gunnar då cirka 5 år, kokerskan fru Karlsson robust och moderlig, flickorna Ethel och Lisbeth, rundhyllta kullor från Hedemora om jag minns rätt. Dessutom uppenbarade sig två män i någon sorts allti-
i-
allo-roll. Den ene var en norrman vid namn Torgensen (reservation för felstavning), som bland annat med frenisi överbringande de åthutningar man skulle ha när man kom hem för sent en kväll. För att understryka allvaret i situationen medförde han en stor väckarklocka som han höll upp och skakade framför näsan på en, för att understryka hur sen timmen verkligen var. Den andre "allroundmannen", en herre med kal hjässa och markerade drag, fick arbetsnamnet "Ego" efter en dåtida seriefigur i en veckotidning. En knarrig men dock sympatisk man med byxorna högt upphissade, vilket fick till följd att armbågen bildade en spetsig vinkel när han hade händerna i fickorna. Det var säkert fler som kom och gick under de här tre terminerna, men de här nämnda profilerna har stannat i mitt minne.

Lärarna på skolan har Erik von Köhler på ett korrekt sätt beskrivit i boken "Flygförvaltningens Verkstadsskola" (med några "fotnötter" för Nylinder). Vi 41-or hade ju "Nylle" i teori och "Verkarn" i första linjen på golvet. Som "Liberio" på mittfältet fungerade en man med artistnamnet "Mesen" (påhittat av någon lymmelaktig elev).

Tiden på skolan och elevhemmet är en parentes i mitt liv som lämnat idel ljusa minnen.

Varför en regional träff?

Personal på skola och elevhem är skingrade. En del av dem är mänskligt att döma inte längre i livet. Övriga kommer sannolikt inte ihåg oss som var skolpojkar på 40-talet. Elevhemmet är ombyggt och användes för andra ändamål. Skolan brann ned i slutet av 40-talet. Kvar är dock flertalet av kompisarna, pensionerade och lediga. Trots att man sällan träffas, finns någonstans en känsla av släktskap med dem man levde tillsammans med på FFV, även om det endast var tre terminer.

Jag såg det därför som intressant och kul att samlas i en begränsad grupp och ägna en dag åt olika aktiviteter - gärna med yrkesanknytning - och umgås under lite angenäma former. Detta får dock inte uppfattas som kritik gentemot arrangemangen kring kamratträffarna i Västerås.

Som medlem i FFV Kamratförening och ivrig läsare av Propellerbladet vill jag ta tillfället i akt och uttrycka en stor eloge till Er som jobbar i styrelsen och ombesörjer utgivningen av "bladet.

Träffen

Trots att alla är pensionärer var det inte helt problemfritt att hitta en gemensam lucka i alla almanackan. Alla är aktiva och upptagna. En skulle spela en viktig golfturnering, en annan skulle titta till huset i Spanien, en tredje huset i Dalarna, en fjärde hade planerat barndag o s v. Så småningom kunde vi dock enas om fredagen den 28 maj, något som tyvärr omöjliggjorde för de långväga deltagarna att kombinera resan med ett besök på stora träffen i Västerås.

Efter diverse strul och missförstånd blev vi dock en grupp om 10 man.

Program:

10.00 Samling på parkeringsplatsen utanför flygmuséet

Besök på flygmuséet

12.00 Lunch på gamla CVM

Studiebesök på Aerotech

18.30 Middag på restaurang Druvan

Samtliga avreste från sina hemorter på fredag morgon. Från Stockholm med omnejd reste Erik Wallin, Folke Sjögren, Karl-Erik Johansson och jag själv med Karl-Erik som chaufför. Efter att ha övernattnat hos min mamma i Råsunda blev jag hämtad kl 06.00 på morgonen. Med något undantag hade vi endast träffats sporadiskt sedan vi slutade på FFV, varför där blev mycket att snacka om under resan. Trots två pensionerade "SAS-skeppare" i bilen, hade vi problem att navigera in till Malmslätt. Halvvägs till Mjölby, utan att vi hittat någon avfart märkt "Malmslätt", vände Kalle på motorvägen och kom så småningom rätt.

Från Trollhättan kom Bertil Nyström, från Växjö Hans Örnheim och från Karlstad Sven-Olov Schedvin med hustru Barbro. "Hemmasönerna" Stig Mannerfeldt och Sven Sandberg från Linköping och Erik Fämlöv från grannförsamlingen Slaka, gjorde så gänget komplett. Stig Mannerfeldt, som gjort sin manngärning som tecknare på CVM/Aerotech presenterade oss vid ankomsten varsin egenhändigt utförd tavla i grafik "Tummelisor i lågsniff över CVM" så som detta såg ut på 30-talet.

Vi möttes av stor generositet även från de företag som numera verkar inom f d CVM:s lokaler. Sålunda var inträde och guidning sponsrat av Celsius Materialteknik AB och dess marknadschef Göran Lang deltog som värd vid lunchen, vilken FFV Aerotech AB stod för. Detta tackar vi för.

Vi gjorde sedan ett verkstadsbesök på Aerotech. Några flygplan fanns dock inte att beskåda. Repareras dessa måhända numera i någon sorts "öppenvård" ute på flottiljerna?

Efter företagsbesöket tog vi oss till respektive hotell. De flesta av oss bodde på ett vandrarhem i centrala Linköping. Sedan relaxing dusch och omklädning klarats av, träffades vi för en liten "förberedelse" innan vi traskade över till Druvan.

Efter middagen, som förflöt under normalt glam och stöj, återvände vi till vårt vandrarhem där vi ockuperade Hasse Ömhems rum för fortsatt mera informell samvaro. Framåt natten blev Hasse så småningom "sovnödig" och ville gå till sängs, varför vi avslutade övningarna och drog oss till våra respektive rum.

I samband med frukosten på lördag morgon föreslogs att vi skulle arrangera en repris av årets träff nästa år, men då på annan plats. Förslaget godtogs med acklamation och herrar Erik Wallin och Folke Sjögren fick i uppdrag att svara för arrangerandet av "Seniorträffen 1995".

Att årets seniorträff blev organisatorisk och innehållsmässigt lyckad får tillskrivas Erik Fämlöv, som genom sina kontakter fick Aerotech och FFV Materialteknik att ta emot oss. Stig Mannerfeldt skapade de kontakter som möjliggjorde en praktisk och trivsamt övermattning, där vi verkligen kunde utnyttja dagen för samvaro så långt våra krafter räckte. Ett hjärtligt tack till Er båda två!

Med denna rapport till vännen Rolf Olsson vill jag önska honom och alla övriga FFV-kompisar En God Jul och Ett Gott Nytt År.

4107 Sven Johansson (Nalen)

Föreningsfakta

Det här årets Propellerblad har gått ut till 812 (818) [824] adresser. Efter påminnelse har 547 (572) [551] medlemmar betalat medlemsavgift för 1993 (1992) [1991] och 515 (523) [547] st har betalat för 1994 (1993) [1992]. Till detta kommer 39 st ständiga medlemmar. De elever som glömt får även detta år en påminnelse på inbetalningskortet. Fd lärare och elevhemspersonal påminns ej men får naturligtvis gärna betala i alla fall. (Innom parantes står motsvarande siffror föregående år). **Lägg inte inbetalningskortet åt sidan.**

RO

ASTORIA FENIX

HOTELLET I CENTRUM

72 moderna rum, lägenheter
VIP-bastu, bubbelpool, solarium
frukostrum, varmgarage,
parkering

KOPPARBERGSVÄGEN 29 A,
722 13 VÄSTERÅS

TEL. 021-41 00 80

FAX. 021-12 75 37

IN MEMORIAM

Sedan föregående Propellerblad har det kommit till styrelsens kännedom att följande medlemmar har avlidit.

4717	Karl-Erik Torenstam	Linköping	1994-06-30
5213	Bo Levén	Märsta	1993-04-22
5637	Per-Olof Larsson	Holmsjö	1993-05-10
5747	Stig Zeberg	Ronneby	1994
PE06	Sven Johansson	Västerås	1991

(Elevhemsanställd)

Frid över deras minne.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sid 1	Snart nytt år och nya föresatser!	Styrelsen
Sid 2	Jubileumsträffen 1994	5858 Åke Tedesjö
Sid 6	Årsmötesprotokoll	
Sid 10	Sanningen om kulhålet?	5858 Åke Tedesjö
Sid 12	63-ornas 30-årsjubileum	6337 Tore Lundberg
Sid 14	Lödstämpling - gammal kvalitetssäkring	Ur TIFF
Sid 20	HEJ 49:or	4929 Kalle Gardh
Sid 21	49:orna, den bästa representationen !	
Sid 24	Fritidssysselsättning på FFV	6337 Tore Lundberg
Sid 29	Pris för underhåll av medicinteknik.	Ur Ny Teknik
Sid 30	Lite ADB-historia eller nostalgi.....	Ur IRMA m m
Sid 37	Mellandagsövning !	Okänd
Sid 38	Vidsidanomkamratträff.	4107 Sven Johansson
Sid 43	Föreningsfakta	5746 Rolf Olsson
Sid 44	IN MEMORIAM	

Hotell Arkad

*Välkommen till hotell Arkad.
Vi har **37 rum** fördelade
på **enkelrum, dubbelrum**
och **lägenheter.***

- Frukostbuffé*
- Relaxavdelning med bastu,
biljard solarium och dart*
- Fri parkering*

*Östermalmsgatan 25,
722 14 VÄSTERÅS
Tel: 021-12 04 80*